



MUSEO-OPAS

LATOMO

Tervetuloa grafiikkamuseoon! Ensimmäisessä huoneessa on latomoalue ja museon kauppa. Kävele ja katsele koneitamme ja muita laitteitamme vapaasti ja päätä sitten vierailusi kaupassa.

Tässä on kaksi penkkiä, joilla käsinlatojat työskentelevät. Käsinlatojat latovat tekstin irtokirjasimilla (kirjaimilla) käyttäen latomisrivejä ja kuvia kehilöön ▶



▲ Työpenkit ovat ”uudempaa” mallia, jossa on tasaiset työpinnat. 1920-luvun alussa ne korvasivat kallistetut työpenkit (esillä näyttelytilassamme), sillä pidempien tekstien käsinlatoaminen (ox-latoaminen) korvattiin konelatojilla. Penkkejä kutsutaan hyllyiksi ja niissä on laatikoita, joissa säilytetään eri kirjajaksimia.

◀ Latomakoneen kehitti Yhdysvalloissa työskennellyt saksalainen Ottmar Mergenthaler. Hänen koneensa nimi oli Linotype. Ensimmäinen kone asennettiin New York Timesin tiloihin vuonna 1886. Ruotsissa ensimmäinen tällainen kone nähtiin Svenska Dagbladetin tiloissa vuonna 1898 ja Linköping sai oman latomakoneensa Östgöta Correspondentiin vuonna 1901. Täällä museossa esillä oleva kone on Intertype, joka on valmistettu vuoden 1960 paikkeilla. Latomakoneen keksiminen ja käyttöön ottaminen nopeutti latomisaikaa viisin- tai kuusinkertaisesti

PAINOTALO



◀ Museossa on useita pöytämallisia käsipainoja. Niitä käytetään pääasiassa lautasliinoin painamiseen, mutta myös pienempiin painotuotteisiin, kuten kiitoskortteihin, käyntikortteihin, jne. Käsipainot ovat 1800-luvulta ja myöhemmältä ajalta. Tilan säästämiseksi ne ovat myös latomossa.

Museolla on vielä kolme muuta käsisyöttöistä painokonetta: Jalalla poljettava Victoria, Monopol ja sähköllä toimiva Chandler & Price. ▶



◀ The Heidelberg Press -painokone, joka tunnetaan paremmin nimellä ”Siipi”, on luultavasti maailman myydyin painokone. Perusrakenne oli valmis jo vuonna 1914, mutta sitä paranneltiin jatkuvasti myöhemmin. Painokonetta valmistettiin Saksassa vuoteen 1985 asti ja sen jälkeen jonkin aikaa Tšekkoslovakiassa. Se on edelleen käytössä useassa kirjapainossa ympäri maailmaa. Tämä painokone on ainoa automaattinen painokoneemme, jossa paperi syötetään sisään ja ulos automaattisesti



Huoneen peräpäässä on liuskapainokone (galley press). Sitä on käytetty pääasiassa painamiseen oikolukua varten ja oikoluettujen tekstien lähettämiseen asiakkaiden hyväksyttäväksi. Se on museon ainoa sylinteripainokone. Kaikki muut painokoneet ovat puristuslevypainokoneita, joissa litteä metallilevy painaa paperin värillistä pintaa (kehilö) vasten

PAPERI ja SITOMO

Pientä osaa painotalosta käytetään muutama päivä viikossa käsin tehtävään paperin valmistukseen. Raaka-aineet koostuvat pääasiassa puuvillasta, johon on sekoitettu vettä ja tärkkelystä. Puuvilla jauhetaan ”Hollantilaisessamme” – eräänlaisessa myllyssä. Raaka-aineina käytetään myös farkkukangasta ja hirven ulostetta.

Huoneen peräpäässä on kirjansidontalaitteita ja esimerkkejä erilaisista sidontamalleista.



NÄYTTELYTILA



Museon ja näyttelytilamme toisesta päästä löytyy kokoelma vanhempia työkaluja. Suoraan edessäpäin näet materiaalia, joka esittää, miten sanomalehtiä valmistettiin ”lyijyn aikakaudella”. Esillä on satavuotias kappale Östgöta Correspondenten -lehdestä.

Huoneen peräpäässä on kirjasinlaatikko sellaisena, miltä se olisi näyttänyt, kun koko teksti ladottiin käsin. Esillä on myös lyijystä valmistettu kirjasinten valamistyökalu, joka on luultavasti aika lailla samanlainen kuin mitä Gutenberg käytti. *Jätä viesti vieraskirjaamme!*

Vastapäätä esillä on Typograph-latomakone vuodelta 1907. Sitä käytettiin halvempaan vaihtoehtona Linotypelle ja sen suunnitteli John R Rogers, joka työskenteli aiemmin Ottmar Mergenthalerin alaisuudessa Linotypella.

Sen vieressä olevan arkun päällä on puristuslevy, jonka tilasi G Björckegren Linköpingissä vuonna 1753. Puristuslevy on osa painokonetta, joka painaa paperin värillistä painokehilöä vasten. Kuvan keskellä on vuoden 1847 Stanhopa-painokone. Se tilattiin Östgöta Correspondentenille ja sen valmisti Munktells Verkstäder Eskilstunassa.

Etualalla kuvassa on valupata. Sillä sulatettiin lyijyseos, joka valutettiin sitten litteisiin stereotyypppeihin, esimerkiksi mainostoimistojen materiaaleihin, kuvituksiin ja niin edelleen.

Näyttelytilan näytöllä näkyy erilaisia vanhaa painoteknologiaa ja museon toimia koskevia elokuvia.

Pål Rydberg ja Annika Elmqvist maalasivat museon muralit vuonna 1985.

TIETOJA GRAAFIIKKAMUSEOSTA

Grafiikkamuseon toimintaa ohjaa voittoa tavoittelematon yhdistys, joka on perustettu vuonna 1994. Tilat on vuokrattu kunnalta Friluftsmuseet Gamla Linköpingin kautta. Museo pyörittää noin 30 vapaaehtoisen muodostama tiimi. Toimintamme rahoitus tulee yksinkertaisen painetun materiaalin myynnistä, jäsenmaksuista, rahallisista lahjoituksista ja apurahoista. Museo pyrkii olemaan elävä museo ja vanhoilla painokoneilla ja lyijykirjasimilla tuotetaan painomateriaaleja.

Painotalo näyttää samalta kuin se olisi voinut näyttää 1900-luvun keskivaiheessa. Kaikki painotalon ja latomon

koneet ovat toimivia ja käytössä. Koneet ja muut laitteet ja työkalut on lahjoitettu eri yhtiöiden ja yksityisten lahjoittajien toimesta.

Museo toimii aina, kuten Johann Gutenbergin 1400-luvun puolivälin keksintö, jota käytettiin vielä 500 vuotta myöhemmin. Yksittäisiä kirjaimia valettiin ja ladottiin sitten yhteen sanoiksi ja lauseiksi. Kun painaminen oli tehty, kirjaimet asetettiin takaisin laatikkoihinsa uutta käyttökertaa varten. Painokehilö koostuu korkeista ja matalista materiaaleista. Kohotetut pinnat on väritetty ja paperi painetaan niitä vasten painojäljen synnyttämiseksi.

KAUPPA

Tue museon toimia vierailemalla kaupassamme. Painamme enimmäkseen lautasliinoja, mutta teemme muitakin yksinkertaisia painotuotteita, kuten hääkutsuja ja hääohjelmia. Pienellä lisämaksulla painamme henkilökohtaisen tekstin lautasliinoihin.

Jos et löydä haluamaasi kaupastamme, arvostaisimme tukeasi, jos tiputtaisit kolikon tai pari maitotonkkaamme.



**Grafiska Museet
i Gamla Linköping**

Rådmanngatan 3, 582 46 Linköping

Tel 013-31 86 19

grafiskamuseet@telia.com

www.tryckerimuseum.se